

О. Г. Коптюх,

канд. екон. наук, доцент кафедри банківської справи,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

ВПЛИВ БАНКІВСЬКИХ КРИЗ ТА ДЕФОЛТІВ КРАЇН НА ІНВЕСТИЦІЙНИЙ РОЗВИТОК

Сучасні боргові проблеми більшості розвинутих країн, які тісно пов'язані з проблемами в банківській системі, неоднозначно вплинуть на подальший інноваційно-інвестиційний розвиток глобальної економіки. Відомо, що останні три-чотири десятиліття інвестиційний розвиток відбувався за рахунок банківського кредитування. Щоб визначити, якими будуть подальші етапи інвестиційного руху, слід дослідити взаємозв'язок між банківськими кризами та дефолтами країн в історичному ракурсі. Зрозуміло, якщо країна знаходиться у стані дефолту або рецесії, інвестиційний клімат у ній стрімко погіршується, інвестори масово виводять кошти за її межі і цей процес може тривати доволі довгий період.

Зараз світова економіка переживає незнані раніше проблеми глобального характеру. Не можна однозначно стверджувати, що є первопричиною цих проблем — чи недосконалий менеджмент банківського сектору, чи невірна грошово-кредитна і фінансова політика держав. Економічна складова історії розвитку суспільства свідчить, що країни не раз провалювалися в боргову яму, потім відновлювали свою економіку. І такі цикли виникають постійно.

Фінансова криза, розпочата в 2007 році в іпотечному секторі США, перейшла на новий рівень і загрожує світу такими глобальними наслідками, як розпад (частковий чи повний) єврозони, дефолти окремих країн, нові потрясіння фінансових ринків. Рейтингові агентства знижують найвищий, здавалося б непогрішимий, кредитний рейтинг США. Некерований вже державний борг найбагатших країн світу (США, Японії, країн Європейського Союзу), який перетнув межу у 100 % від їх ВВП, а в Японії і 200 %, є результатом перетворення приватного боргу в державний. В основному стрімке його зростання відбулося під час порятунку банків і викупу їх токсичних активів у 2008 році.

Основним тригером сучасних фінансових потрясінь є фінансово-кредитна система США. Початок проблем американської

економіки знаходиться на початку 80-х років, коли для стимулювання купівельної спроможності громадян, банки почали кредитувати не тільки виробництво, але і попит. Доходи і заощадження населення в США почали знижуватися, а витрати зростали за рахунок кредитування. І на сьогодні відношення боргів домогосподарств до їх доходів складає 140 %. Аналогічна тенденція склалася і в юридичних осіб [1]. На протязі вказаного періоду облікова ставка ФРС знизилася з 24 % до 0 %. Отже, процес кредитування економіки за допомогою рефінансування завершився. Борги банківського сектору прийняла на себе держава.

Слід відмітити, що хоча грошово-кредитна система по своїй суті передбачає породження боргів, і, враховуючи те, що останнім часом з'явилися додаткові інструменти по управлінню ними і їх хеджуванню (наприклад, секюритизація і кредитні свопи), достатньо чітких механізмів зниження і повернення цих боргів, на сьогодні не розроблено.

Кризові явища в економіці виникали на протязі всієї відомої нам історії життя суспільства. Зростання боргів держав і їхні дефолти теж не є чимось унікальним. Стартом для початку дефолту країни є зростання її боргів, як зовнішніх, так і внутрішніх, до меж, за якими відбуваються невідворотні події — неможливість повертати борги або обслуговувати їх.

На протязі останніх 200 років частка країн світу, що знаходяться в стані дефолту або реструктуризації боргу, є значною [2]. Для світу в цілому або для тих країн, на які припадає 90 % світового ВВП, відносно короткий період з кількома дефолтами в кінці XX століття, можна вважати спокійним, який слідує за глобальними фінансовими кризами. Явно виділяється 5 піків — циклів дефолту. Перший такий пік припадає на період наполеонівських війн, другий продовжується з 20 до 40 років XIX ст., коли майже половина країн світу знаходилася в ситуації дефолту. Третій пік розпочався на початку 70-х років XIX ст. і продовжувався 20 років. Четвертий пік розпочався під час Великої депресії і існував до першої половини 50-х років, тоді знову майже половина країн знаходилася в стані дефолту. Останній цикл дефолту являє собою кризи боргів у країнах, що розвивалися в 80-і та 90-і роки. Затишшя після 2002 року є таким, що надзвичайно насторожує. До періоду 2003—2008 років подібне затишшя помітно лише двадцять років до Першої світової війни — дні золотого стандарту. Кожне затишшя змінюється новою хвилею дефолтів.

Глобальна хвиля банківських криз вказує на ймовірне зростання кількості державних дефолтів. Звичайно існують і інші

причини державних дефолтів, такі як інфляція, яку можна вважати внутрішнім дефолтом, девальвація та крах валют й інші.

Порятунок банківського сектору породжує в державах дефіцити бюджетів, підвищення податків, додаткові займи, і, як наслідок — стрімке зростання зовнішнього боргу. Досліджено, що середнє значення коефіцієнту зростання зовнішнього боргу через три роки після банківської кризи складає 86 %. [3]. Тобто, реальний обсяг державного боргу зростає в середньому майже вдвічі.

Наслідком порятунку банків стали великі боргові зобов'язання держав, значно більші, ніж прямі витрати на порятунок економіки.

Підводячи підсумок, слід відмітити: кризи, що періодично повторюються в різних країнах, не є чимось особливим. Значні кризи банківського сектору породжують зростання боргів держав, що, з високою ймовірністю, приводить їх до дефолтів. Отже, можна стверджувати, що інвестиційний клімат у найближчі роки буде лише погіршуватися і в глобальній економіці і національних, які є інтегрованими в світове господарство.

Список літератури

1. Сайт ФРС <http://www.federalreserve.gov>
2. *Reinhard, Carmen M., Kenet S. Rogoff.* 2008. This time is different[^] Princeton Universiti Press.
3. *Reinhard, Carmen M., Kenet S. Rogoff.* 2009. The Aftermath of Financial Crisis. American Economic Review 99 (2):1-10.
4. *Джозеф Стиглиц.* Крутое пике. — М.: Эксмо, 2011.

УДК 336.7

В. В. Корнєєв,

д-р екон. наук, професор Інституту економіки та прогнозування НАН України

СТАБІЛІЗАЦІЯ РИНКІВ КАПІТАЛУ: ОБМЕЖЕННЯ І МОЖЛИВОСТІ

Коло питань, які актуалізуються при вивченні особливостей посткризового розвитку ринків капіталу, стосуються оцінки нової ролі центробанків і урядів у стабілізації ринків, вивчення кругообігу позикового капіталу при попередній невідповідності ціни і